

Po SSSR a Poľsku zavítal — na pozvanie Sväzu československých spisovateľov — aj do Československa známy francúzsky filozof a spisovateľ Jean Paul Sartre so svojou manželkou, spisovateľkou Simonne de Beauvoir. Za krátkeho pobytu v Bratislave uskutočnilo sa popri špeciálnych besedách so spisovateľmi aj stretnutie J. P. Sartra so širším kruhom umeleckých a vedeckých pracovníkov. Filozofickí pracovníci sa ho zúčastnili, žiaľ, vo veľmi malom počte. Nemohli preto využiť túto významnú príležitosť Sartrovho pobytu u nás na systematickejšiu teoretickú diskusiu. Je to škoda, keďže ide o filozofa, s ktorým marxisti zvädzali už takmer dve desaťročia boj alebo aspoň (v súčasnosti) bojovnú diskusiu.

Treba objektívne konštatovať, že Sartrovo vystúpenie u nás vyznelo pozitívne a zanechalo o ňom obraz ako o mysliteľovi, ktorý sympatizuje so socializmom a marxizmom. Vedeli sme už síce, že sa v poslednom čase orientoval intenzívnejšie smerom k socializmu a že i jeho filozofia prekonala od *Bytia a ničoty* ku *Kritike dialektického rozumu* určité vývinové modifikácie. Ale až tu sme mali možnosť bezprostredne si overiť, že „úpadkový filozof existencializmu“ má kladný (aj keď nie zjednodušene optimistický, neprotirečivý a nedramatický) postoj aj k životu vôbec, aj k nášmu socialistickému životu a socialistickému svetonázoru. V náhľadoch, ktoré sme počuli od Sartra, aj keď išlo predovšetkým o náhľady literárne, nebolo onoho prízvuku, ktorý sa často spájal s filozofiou existencializmu ako filozofiou pesimizmu, rezignácie, dezorientácie. Naopak, Sartrova koncepcia „románu storočia“, ako nazval postulované literárne dielo, ktoré by vyjadriло náplň a puls toho, čím naša epocha žije, predpokladá aktívny, uvedomelý a zaangažovaný vzťah človeka k spoločenskému daniu. Osobitne skutočnosť, že takýto román môže vzniknúť — podľa Sartra — iba v socialistickej literatúre, hovorí aj o určitom uprednostnení socialistického človeka pred jeho dobovými súběžcami žijúcimi v kapitalizme. To podstatné, podľa Sartra, čím naša epocha žije, je tak či onak spojené so socializmom. Platí to nielen o sociálnych revolúciách, národnooslobodzovacích hnutiach, ale o všetkých veľkých počinoch a premenách života v našom storočí. Preto iba socialistický spisovateľ môže verne a pravdivo spracovať sujet románu epochy, lebo v socializme žije.

V súvisе s tým hovoril Sartre aj o zvýšenej zodpovednosti spisovateľov, vedeckých a ideologických pracovníkov a predovšetkým o potrebe slobodného a kritického myslenia. Pokiaľ ide o zdeformovaný marxizmus dogmatického obdobia, možno ho podľa Sartra ozdraviť opäť návratom k Marxovej metóde, ktorej šlo predovšetkým o hľadanie a objavovanie pravdy. Svoj vzťah k marxizmu formuloval Sartre v zaujímavom vyhlásení: „Považujem marxizmus za jedinú veľkú filozofickú sústavu nášho storočia a sám sa pokladám za marxistu“

Nemožno tu, pravda, skúmať Sartrovo ponímanie marxizmu, jeho zužovanie (heuristickú metódu) alebo prílišné rozširovanie (podľa vzoru „bezbrehového realizmu“). To je podujatie veľmi náročné a Sartre sa vôbec sťažuje, že mu marxistickí filozofi nerozumejú. Ani G. Lukács, ani A. Schaff. Vyhlasuje, že nikdy nemal ambíciu pohltiť „marxizmus existencializmom“, ale naopak, nazdáva

sa, že by to mal byť marxizmus, ktorý pohltí existencializmus. Mal na mysli existencialistickú ontológiu človeka, ktorú doteraz zvykol označovať za doplnok marxizmu?

Škoda, že o týchto otázkach nebola príležitosť so Sartrom diskutovať. No aj tak treba vítať iniciatívu Sväzu slovenských spisovateľov, ktorá pomohla aspoň čiastočne paralyzovať starú propagandu o Sartrovi.

E. V.